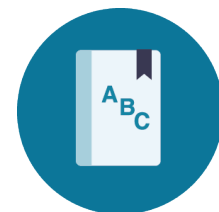

Læselyst i fagene

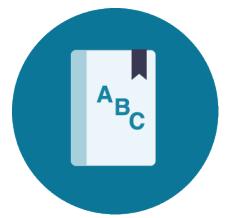
Læsemiljø

Indholdsfortegnelse

Læsemiljø	2
Klassens læsemiljø	3
Find mere inspiration.....	4
Genskabelse som vej til tilegnelse af teksten	5
Find mere inspiration.....	5
Faglig læsning i skolens læsebånd	6
Find mere inspiration.....	6
Peg ind i teksten, og lad eleverne læse med et formål	7
Find mere inspiration.....	7
Differentiering	8
Find mere inspiration.....	8
Litteraturliste:	10
Billedkreditering.....	10

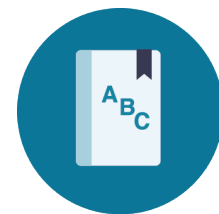
Læsemiljø

Hvordan inviterer klassens omgivelser elever til at blive læsere og til at blive sprogligt nysgerrige? Det spørgsmål har at gøre med de rammer og det læsemiljø, der skabes i fagene i klasserne. Der skal nemlig være gode rammer omkring læsningen, for at elever får lyst til at læse i fag. Disse rammer forbinder sig til rumindretning, samtalekulturer og de faglige aktiviteter, der foregår i undervisningen.

I nogle fag befinder man sig i faglokaler, mens man i andre fag er i et klasselokale, hvor der både kan foregå matematik, dansk, historie, tysk osv. Væggene er den tredje underviser, så hvordan er rumindretning, ophæng og udsmykning på væggene med til at give eleverne lyst til at læse faglige tekster?

Et læsemiljø i skolen har også at gøre med samtalekulturen i klassen. Kan eleverne anvende teksten til at finde svar på spørgsmål, kan de spørge hinanden og forklare, hvis noget er svært at forstå? Kan de spørge læreren? Er det nemt for dem at slå nye begreber og vanskelige ord op på computeren, eller findes der et opslagsværk i klasselokalet, hvor de hurtigt kan slå ord op, finde betydninger og dermed lette forståelsen?

Et godt læsemiljø handler om, at eleverne kan indstille sig og indrette sig på læsning. Det kan de, når de får støtte til den faglige læsning i skolen.

Klassens læsemiljø

Klasserummet kan indrettes, så eleverne tilbydes varierede former for læsning. Ofte er klasselokaler sådan, at eleverne sidder på stole, ved borde og med et klart ovenlys, men denne siddestilling er ikke altid motiverende for læsning. Det afhænger nemlig af, hvad man skal læse, og hvordan man læser. Eleverne må føle sig godt tilpasse, når de læser, og finde en mental tilstand, hvor de kan få ro og fokusere på det, de læser. Ellers er det svært at engagere sig i læsningen.

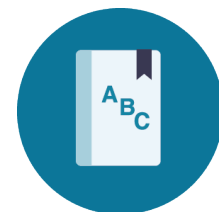
Faglærerne kan overveje, hvordan klasserummet bedst indrettes til faglig læsning. Skal eleverne læse stille og individuelt, og kan de sidde hver for sig? Det er måske en god ide, at de sidder ved et bord, fordi de skal tage noter, eller at de sidder tæt ved en computer, da de af og til skal slå noget op. De har brug for at kunne koncentrere sig og fordybe sig.

Har læreren gennemgået et fagligt stof for alle eleverne, som de derefter skal læse om i en bog eller på en tablet, kan det være en ide at sætte eleverne sammen og lade dem læse sammen. De læser en fagtekst, genlæser den og taler sammen om, hvad den betyder. I sådanne situationer er det godt at skabe afskærmede læserum, hvor eleverne ikke forstyrres, men kan koncentrere sig i fællesskab. Det kan være, at de skal ud på skolens gange, sidde på det pædagogiske læringscenter eller finde en stol i et hjørne, hvor det kan lade sig gøre, at flere læser faglige tekster sammen.

Læser læreren højt for eleverne, er det en god ide at skabe et læsemiljø, hvor alle har mulighed for at lytte med. Lytter man bedst, når man sidder på en stol? Eller bag et bord? Eller i et sofahjørne? Hvor føler kroppen sig bedst tilpas?

Faglig læsning forudsætter koncentration, og et godt læsemiljø i klassen etableres, når eleverne kan finde sig til rette med deres læsning, kan koncentrere sig, kan slappe af i kroppen og kan få mulighed for at samtale om læsningen, så det, de ikke forstår, kan opklares. Et inspirerende læsemiljø udvikler sig gennem gode rutiner og gode læsevaner.

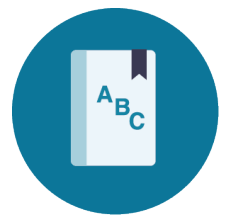
Elever med behov for det skal tilbydes hjælpemidler til læsning. Der findes i dag mange hjælpefunktioner, såsom ordopslag, talegenkendelse o.l., der kan støtte elevers læsning, og det er vigtigt, at kulturen i klassen er tryk, at alle kan deltage i læseaktiviteter på egne betingelser. Tryk, koncentration, interesse og hjælp til læsning giver elever mod på læsning, og det er vejen frem mod at udvikle læselyst i fagene.

Læselyst i folkeskolen

Find mere inspiration

Her kan du finde mere inspiration om fagord i faglokaler (Lund, 2019).

Genskabelse som vej til tilegnelse af teksten

Tekstforståelse handler om at tilegne sig en teksts indhold. I den proces gør man teksten til sin egen, og man danner sin egen mentale repræsentation af dens indhold. Det kan være billeder, scenarier, tankerækker, strukturer, kategoriseringer osv. Disse indre repræsentationer skal nogle gange verificeres og andre gange justeres. Derfor kan det understøtte en forståelse, at eleverne taler med hinanden og med læreren om, hvordan de forstår de tekster, de læser.

En måde at forstå en tekst på er derfor at genskabe den. Det kan man gøre ved at genfortælle indholdet i teksten, omskrive den, tale om den, fremføre den, tegne den, skabe en ny tekst eller på anden vis give teksten en ny form.

Et godt læsemiljø giver mulighed for, at eleverne gengiver og genskaber læst indhold og eksperimenterer med forskellige udtryksformer. Derved øver de sig også i at dele, justere og præcisere faglig forståelse.

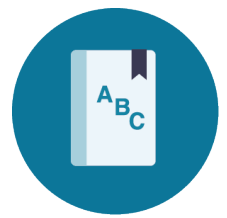
Her er et par konkrete tip til, hvordan eleverne gennem genskabelse kan øge deres tilegnelse af teksters indhold:

- **Indtryk:** Eleven kan læse teksten og danne sig et første indtryk. Det kan ske ved at læse alene, læse med en makker, læse med en lærer, få læst teksten højt, læse og skrive noter, læse og tegne, læse med pauser og spørgsmål eller læse langsomt.
- **Udtryk:** Eleven kan selv udtrykke indholdet i teksten. Det kan ske ved at fremføre tekstens indhold for andre, genskrive teksten, skrive definitioner af vigtige begreber, spille teksten i et rollespil, tegne hierarkier, kategorier og sammenhænge eller forklare teksten for andre.
- **Aftryk:** Eleven kan forstå teksten ved at gøre det, teksten foreskriver. Hvis det er en suppeopskrift, skal der måske koges suppe. Hvis det er en instruktion i idræt, skal man udføre en øvelse. Hvis det er en forsøgsvejledning, skal forsøget stilles op som beskrevet.

Find mere inspiration

Her kan du finde mere [inspiration om indtryk, udtryk og aftryk](#) (Westergaard, n.d.). Metoden er lånt fra Gyldendals materiale med litteraturundervisning, men metoden lader sig let oversætte til arbejdet med faglig læsning.

Du kan også læse mere om [redskaber til at styrke elevers sprog og læseforståelse](#) (Undervisningsministeriet, 2019).

Faglig læsning i skolens læsebånd

Mange skoler har læsebånd, hvor børnene læser 20-30 minutter hver dag. Det betyder, at der er et afgrænset tidsrum på dagen, hvor eleverne ved, at de kan koncentrere sig om læsningen. Lærerne kan arbejde med en systematisk indsats, så alle elever får læst hver dag i skolen.

I læsebåndet kan eleverne læse frilæsningsbøger, skønlitteratur knyttet til danskundervisningen eller fagbøger.

Når der er faglig læsning i læsebåndet, er det en god ide at organisere det, så der ikke udelukkende foregår stillelæsning i de 20 minutter. At tilegne sig faglig viden via en tekst er en kompetence, der udvikler sig, når eleverne får mulighed for at samarbejde om læsningen og kan udvikle strategier til at komme videre, hvis forståelsen driller. At blive en aktiv medspiller i sin egen læseudvikling sker bedst med støtte og guidning fra en lærer.

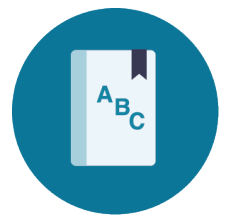
Motivation for læsning i læsebånd styrkes, hvis eleverne selv involveres i tekstvalg. Det betyder, at de får mulighed for at vælge tekster, der interesserer dem og læser om emner, de er optagede af. Læreren kan guide dem i at vælge tekster, der hverken er for lette eller for svære. De skal have mulighed for at blive opslugt af læsningen.

Formålet med læsebånd er at styrke elevernes læselyst og tilskynde dem til at få mod på at læse mere, også i deres fritid. Brug derfor læsebåndet til læseundervisning, og guid eleverne på vej ved at organisere makkerlæsning, læseteater, læsesamtaler og eksplicit og anvisende læseundervisning, så den daglige dosis læsning får alle elever til at føle, at de flytter deres læsning den rigtige vej. Læsning i læsebånd kan give læsesikkerhed, succesoplevelser og mod på mere læsning i både skole og fritid.

Find mere inspiration

Find mere [inspiration om læsebåndet](#) (Scheller & Bogh, 2017).

Derudover kan du også læse mere om, [hvad der vides om læsebånd](#) (Nationalt Videncenter for Læsning, 2019).

Peg ind i teksten, og lad eleverne læse med et formål

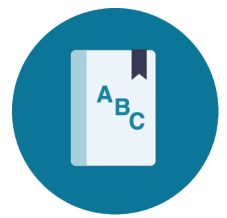
En forudsætning for motivation er, at man ved, hvorfor man læser. Formålet med at læse en tekst skal være klart for eleverne, og de skal ligeledes vide, at faglig læsning er noget andet end fiktionslæsning. Et eksempel kan være, at eleverne skal læse om en gråspurv i natur og teknologi i et tematisk forløb om fugle i Danmark. Hvis læreren siger ”Læs teksten”, vil nogle elever måske læse hele teksten fra ende til anden uden at vide, hvad de skal lede efter, og dermed bliver alle informationer i teksten lige gyldige.

Hvis læreren derimod klargør læseformålet, kan eleverne indstille sig på faglig læsning, hvor de læser med faglige læsebriller og leder efter bestemte informationer i teksten. Det kan være, at læreren siger: ”I skal efter læsningen kunne forklare gråspurvens udseende for en anden gruppe i klassen”. Eller: ”I skal lave et skema og beskrive gråspurvens føde og levesteder”. Så er hensigten klar. Eleverne kan også opfordres til at anvende forskellige læsestrategier. De kan oversigtslæse, skimmelæse eller læse selektivt. På den måde læser de ikke alt, men bruger teksten til at udlede informationer, og det er ofte det, der er det faglige mål med læsning i fagene.

Et andet eksempel kunne være faglig læsning i historie. Eleverne skal læse om pesten i Europa, og de bevæger sig langt ind i fortællinger om menneskers skæbner, rotternes indtog og den sorte død. Læreren beder eleverne om at finde ud af, hvilke konsekvenser pesten havde i Danmark. Så snart det er sket, rettes opmærksomheden mod de følger, der fulgte med pesten i Danmark, og eleverne leder efter specifik information. Læsningen har et formål, som man sammen taler om i klassen. Det gør det lettere for eleverne at vurdere, hvilke strategier de skal anvende, og de oplever, hvordan fagtekster giver adgang til viden. Når det sker, kan eleverne blive fagligt optaget og få lyst til at læse mere om pesten i Europa, gråspurve, eller hvad de møder af fagligt stof i fagene.

Find mere inspiration

Du kan her finde [inspiration om at finde et læseforhold med en tekst](#) (Undervisningsministeriet, 2011). Derudover kan du læse mere om [forløb med faglig læsning](#) (EMU, 2019) og [faglig læsning for elever med faglige udfordringer](#) (EMU, 2019).

Differentiering

Elever har vidt forskellige baggrunde, interesser og motivationer for at læse i fagene. Når man taler om differentiering i forhold til faglig læsning, taler man både om lærernes undervisning, teksterne samt elevgruppen i klassen, dvs. dens faglige og sociale sammensætning og de udfordringer, forskellige elever har. Differentiering handler således både om undervisningsdifferentiering, materialedifferentiering og forskelle mellem elever.

Undervisningen kan organiseres, så eleverne får mulighed for at arbejde i forskellige tempi og på forskellige måder. Man kan organisere sig med klasseundervisning, gruppearbejde, pararbejde eller individuelt arbejde. Man kan også tilrettelægge undervisningen som projektførløb, tematiske forløb eller værkstedsforløb. Læreren kan stille lukkede eller åbne spørgsmål og anspore eleverne, så de udfordres i forhold til deres faglige niveau.

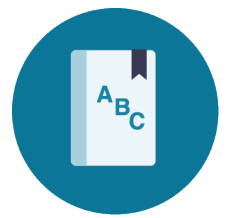
Fagenes tekster kan for nogle elever være vanskelige at forstå. Derfor er lærerens stilladsering, fx i form af før-arbejde med teksten, et centralt differentieringsredskab. Nogle elever har brug for at arbejde med fagord og før-faglige ord, inden de læser selve teksten, og måske skal læreren over for nogle aktivere et forståelseskema ved mundtligt at forklare, hvad teksten handler om. Hvis alt arbejde med fx nye fagord overlades til eleverne, kan det virke demotiverende, fordi teksten og læsningen for nogle kommer til at stå i vejen for den faglige forståelse. Derfor er faglærerens stilladsering i læseundervisningen afgørende for elevernes motivation og oplevelse af mestring.

Læreren har ansvaret for at skabe et læringsmiljø, hvor eleverne mødes i forhold til deres forskellige læsekompetencer. En differentieret læseundervisning i fag indebærer, at elevernes forudsætninger imødekommes. For at dette kan ske, må læreren overveje undervisningens:

- Organisering
- Samtalekultur
- Indhold
- Materialer.

Herudover skal undervisningen naturligvis tilpasses elevsammensætningen - fagligt og socialt.

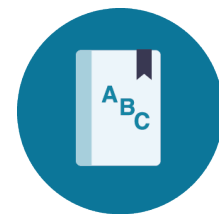
[Find mere inspiration](#)

Du kan her finde [inspiration om organiseret læsning](#) (Rudersdal Kommune, 2019).

Du kan også læse mere om [undervisningsdifferentiering i grundskolen](#) (Undervisningsministeriet, 2018).

Yderligere kan du her finde [inspiration om ord og ordforråd](#) (EMU, 2019).

Litteraturliste:

Billedkreditering

Fotografi på omslaget af Katrine Catalan, ByCatalan Photography, for Styrelsen for Uddannelse og Kvalitet.

- Emu.dk (2019). Faglig læsning - de særlige udfordringer i naturvidenskab. Hentet fra <https://emu.dk/stx/naturvidenskabeligt-grundforlob/faglig-laesning/faglig-laesning-de-saerlige-udfordringer-i>

Emu.dk (2019). Forløb med fokus på faglig læsning. Hentet fra <https://emu.dk/stx/naturvidenskabeligt-grundforlob/faglig-laesning/forlob-med-fokus-pa-faglig-laesning>

Emu.dk (2019). Ord, ordforråd og ordforrådsarbejde i alle fag. Hentet fra <https://emu.dk/avu/dansk/sprog-og-sprogsyn/ord-ordforrad-og-ordforradsarbejde-i-alle-fag>

Lund, H. R (2019, august). Faglig literacy fra UK til DK. Hentet fra <https://www.videnomlaesning.dk/viden-og-vaerktoejr/webdok/faglig-literacy-fra-uk-til-dk/>

Nationalt Videncenter for Læsning. (2019). Læsebånd – hvad ved vi? Hentet fra <https://www.videnomlaesning.dk/aktuelt/nyheder/2019/laesebaand-hvad-ved-vi/>

Rudersdal Kommune. (2019, november, 26). Årets læseinitiativpris 2019 går til Guided Reading i Rudersdal Kommune. Hentet fra <https://www.rudersdal.dk/nyheder/aarets-laeseinitiativpris-2019-gaar-til-guided-reading-i-rudersdal-kommune>

Scheller A. M, Bogh. C (2017, august 10). Kom godt i gang med læsebåndet. Hentet fra <https://www.blivklog.dk/kom-godt-i-gang-med-laesebandet/>

Undervisningsministeriet. (2017). Undervisningsdifferentiering i grundskolen. Hentet fra <https://www.eva.dk/grundskole/undervisningsdifferentiering-grundskolen>

Undervisningsministeriet. (2019). Effektive redskaber til at styrke eleveres sprog og læseforståelse. Hentet fra <https://emu.dk/sites/default/files/2019-03/Viden%20Om%20effektive%20redskaber%20til%20at%20styrke..%20Vidensnotat.pdf>

Undervisningsministeriet. (2011). Læseformål. Hentet fra <http://static.uvm.dk/publikationer/2011/fagliglaesning/laeseformaal.html>

Westergaard, M. B (n.d.). Indtryk – udtryk- aftryk. Hentet fra http://maerker.gyldendal.dk/til_laereren/indtryk_udtryk_aftryk.aspx